

Bewoond Bewaard

Vereniging van eigenaren-bewoners
van Rijksmonumenten

Vereniging Bewoond Bewaard
Herengracht 474, 1017 CA Amsterdam
Telefoon 06 2041 9231
www.bewoondbewaard.nl

Bewoond Bewaard

Vereniging van eigenaren-bewoners
van Rijksmonumenten

Nieuwsbrief

Negende jaargang

najaar 2005

Een uitgave van de Vereniging van eigenaren-bewoners van Rijksmonumenten

Ledenexcursie 26 november
aanmelding nu mogelijk!

Inhoud

pagina

1	Voorwoord
2	Even kennismaken: de Vakgroep Restauratie
4	Oproep: ervaringen met architecten en aannemers
5	Voor u gelezen...
7	Uitnodiging: ledenexcursie Utrecht 26 november 2005
8	Op zoek naar zoutbestendige pleisters
9	Oproep: openstelling van leden voor leden
9	Oproep: leden werven leden
10	Opname VTR-normen in Stabu-bestek
11	Vragen van leden
12	Mededeling: juridisch en fiscaal advies voor leden
13	Onderhoud aan uw monumentenpand: lust of last?
16	Oproep: uw monument belicht
17	De restauratie van een bakkerij/boerderij in Nederhorst den Berg
26	Verslag Algemene Ledenvergadering 2005
31	Ter leering ende vermaeck (11, slot)

Colofon

De foto's in deze uitgave zijn van
Diederick de Vilder, Agnes van Alphen,
Elsje van Damme en Joos Joosse

Voorwoord

Edward Munnig Schmidt, voorzitter Bewoond Bewaard

Elk monument - een huis of gebouw dat die status van rijks- of gemeentewege kreeg - vaart wel bij goede bewoners. Het beeld dat Nederlanders en buitenlanders van ons land hebben, wordt voornamelijk bepaald door monumenten. Daarvan getuigen de folders, brochures en ander reclamemateriaal van overheden en VVV's.

Het is daarom zaak om goed voor die monumenten te zorgen. Rijk, provincies en veel gemeentes hebben regelingen gemaakt om monumenteigenaren - overwegend particulieren - daarbij te helpen. Monumenten zijn namelijk door hun constructie en materiaalgebruik duurder in onderhoud dan moderne woningen.

De hulp van het rijk bestaat voor particulieren uit de fiscale aftrekbaarheid van de extra onderhoudskosten; die van provincies en sommige gemeenten uit subsidies. Nu is het allemaal niet erg eenvoudig en de regels veranderen van tijd tot tijd. Voor veel eigenaren is het beleid abracadabra en zij willen advies kunnen inwinnen bij mensen die 'hun' taal spreken. Ook willen zij niet telkens het wiel opnieuw uit hoeven vinden en zoeken zij naar lotgenoten die op restauratie- en onderhoudsgebied al eens met hetzelfde bijltje gehakt hebben.

Die wensen vormen de bestaansreden van de *vereniging van eigenaren-bewoners van rijksmonumenten Bewoond Bewaard*, die overigens bezig is om haar statuten aan te passen teneinde ook eigenaren van gemeentelijke monumenten onderdak te bieden. *Bewoond Bewaard* geeft overigens niet alleen advies, maar spreekt ook met overheden over nieuwe -liefst betere!- onderhoudsregelingen. Daarbij neemt het behoud van de fiscale aftrek van onderhoudskosten de belangrijkste plaats in.

De voorzitter is secretaris van het *Nationaal Contact Monumenten* (NCM), een *trait d'union* tussen het honderden organisaties tellende particuliere monumentenveld enerzijds en de overheid anderzijds. Vanuit die functie praat ik mee in allerlei overleg-groepen om de stem van de eigenaren van woonhuismonumenten te laten horen.

Het is belangrijk om die eigenaren te bewegen lid te worden van onze vereniging. De stem van het particuliere monumenteneigendom krijgt dan meer gewicht en invloed.

Omwille van de onafhankelijkheid worden geen advertenties van bouwers of architecten in onze nieuwsbrief opgenomen en wordt niet om subsidie van overheden gevraagd. Wel is door veel instanties, waaronder RDMZ en NRF, steun verleend bij de oprichting van *Bewoond Bewaard* omdat men de waarde van een goede vertegenwoordiging van monumenteigenaren onderschreef én onderschrijft. Een aantal gemeentes is donateur geworden.

De website www.bewoondbewaard.nl biedt actuele informatie over onze vereniging. Ook kan men zich daar als lid melden, vragen stellen en informatie opvragen.

Op onze website zullen we ook de definitieve gegevens plaatsen over de nieuwe onderhoudsregeling BRIM. Bij het ter perse gaan van deze nieuwsbrief was de tekst daarvan nog niet door staatssecretaris Van der Laan vastgesteld. In het verslag van onze ledenvergadering, elders in deze nieuwsbrief, kunt u wel de actuele stand van zaken lezen.

Even kennismaken: de Vakgroep Restauratie

Agnes van Alphen, ambtelijk secretaris Vakgroep Restauratie

De Vakgroep Restauratie

De *Vakgroep Restauratie* is de landelijke vereniging van erkende restauratiebouwbedrijven. De leden nemen samen meer dan de helft van de totale restauratiebouwproductie in Nederland voor hun rekening. De *Vakgroep Restauratie* viert in 2005 haar 25-jarig jubileum. Al een kwart eeuw zet de vereniging zich in voor kwaliteitsborging, innovatie en het behoud van ambachtelijk restauratievakmanschap.

Strengere kwaliteitsnormen

Bouwbedrijven die zijn aangesloten bij de *Vakgroep Restauratie* voldoen aan strenge kwaliteitsnormen en zijn alle 'erkend restauratie bouwbedrijf' (ERB). De leden onderscheiden zich door de gegarandeerde kwaliteit van hun restauratiewerk. Alvorens lid te kunnen worden, wordt een bedrijf door een onafhankelijk certificeringsbureau getoetst aan eisen voor onder meer bedrijfsorganisatie, bouwkundig vakmanschap en deskundigheid op het specifieke gebied van restauratie. Zo is een opdrachtgever ervan verzekerd dat de restauratie van zijn monument wordt toevertrouwd aan een expert.

Vakmanschap

De *Vakgroep Restauratie* hecht grote waarde aan het opleiden van goede vaklieden. Die vormen immers de solide basis onder een restauratiebouwbedrijf. Restaureren vergt kennis van bouwstijlen en bouwmethoden die maar ten dele in boeken is terug te vinden. Je leert het vak dan ook niet in de schoolbanken! De leden brengen jonge mensen het restauratievak in de praktijk bij. De *Vakgroep Restauratie* werkt mee aan het samenstellen van het lesmateriaal van diverse vakopleidingen. Ook organiseert de vereniging, in samenwerking met onderwijsinstanties zoals het *Nationaal Restauratie Centrum* in Amsterdam, restauratieopleidingen en -cursussen.

Gouden Estafette

Het 25-jarig jubileum van de *Vakgroep Restauratie* wordt dit jaar op ludieke wijze gevierd met een 'Gouden Estafette'. Tal van monumenten in ons land worden door leden voorzien van vergulde elementen: hanen op torens, wijzers op klokken, bollen op hekwerken en alle mogelijke windvansen. Het startschot voor de estafette werd gegeven tijdens de Restauratiebeurs in Den Bosch in mei en de actie eindigt in december. Tegen die tijd zullen alle leden van de vereniging een bijdrage hebben geleverd. In landelijke bladen als *Cobouw* en *Monumenten*, maar ook in regionale kranten wordt verslag gedaan van de doorgaans spectaculaire onthullingen. Met deze Gouden Estafette brengt de *Vakgroep Restauratie* op een sympathieke manier de zorg voor het Nederlands cultureel erfgoed onder de aandacht.

Ledenlijst

De *Vakgroep Restauratie* telde per 1 november 30 leden door het hele land:

- Aannemingsbedrijf Nico de Bont B.V., Vught
- De Bonth van Hulten Bouwonderneming BV, Nieuwkuijk
- Bouw- en Restauratiebedrijf Van de Burgt & Strooij, Soest

- Bouwbedrijf Burgy BV, Leiden
- Aannemingsmaatschappij De Cannenburgh B.V., Amsterdam
- Van Dinther Bouwbedrijf B.V., Schaijk
- Koninklijke Van Drunen BV, Nijkerk
- Hillen & Roosen B.V. Onderhoud en Restauratie, Amsterdam
- Den Hoed Aannemers BV, Bergambacht
- Aannemingsbedrijf Holleman & Zonen Santpoort BV, Santpoort-Noord
- Van Hoogevest Restauratie B.V., Woerden
- Bouwbedrijf Hulshof BV, Houten
- Aannemersbedrijf Huurman BV, Delft
- Aannemingsbedrijf H.J. Jurriëns BV, Utrecht
- Jurriëns Noord B.V., Groningen
- Jurriëns Monumenten Onderhoud, Utrecht
- Aannemingbedrijf J. Kneppers BV, Amsterdam
- Kozel Bouw bv, Voorburg
- Laudy Bouw & Ontwikkeling BV, Sittard
- Tom Loven Aannemingsbedrijf B.V., Roermond
- Leenhouts' Aannemings-Bedrijf B.V., Sluis
- Bouwbedrijf Van der Meij B.V., Leiderdorp
- Aannemingsbedrijf M.W. Meyer BV, Leiden
- Bouwbedrijf M.J. de Nijs en Zonen BV, Warmenhuizen
- du Prie Bouw & Ontwikkeling B.V., Leiden
- Pronk Bouw B.V., Warmenhuizen
- Schakel & Schrale BV, Amsterdam
- B.V. Aannemersbedrijf J. Scheurer & Zn., Amsterdam
- Bouwbedrijf L. van de Ven BV, Veghel
- Koninklijke Woudenberg Ameide, Ameide

Informatie over de *Vakgroep Restauratie*, de erkenningsregeling restauratie bouwbedrijven en de aangesloten leden vindt u op www.vakgroepr restauratie.nl

Oproep **Ervaringen met architecten en aannemers**

Het goed restaureren van een monument is een vak apart. Bijstand van een deskundige architect en/of aannemer is meestal vereist. Soms heb je als eigenaar dan behoefte aan een objectieve aanbeveling. *Bewoond Bewaard* kan in zulke gevallen uitkomst bieden. Het bestuur geeft desgewenst een aantal referenties. Om het beschikbare 'witboek' actueel te houden en een nog betere landelijke dekking te verkrijgen, wordt leden die positieve ervaringen hebben opgedaan met een bepaalde restauratiearchitect en/of -aannemer, verzocht om dat te melden bij het secretariaat: secretaris@bewoondbewaard.nl of 06-20419231. Uiteraard worden uw aanbevelingen desgewenst geanonimiseerd.

Voor u gelezen...

Eric Rijnders, secretaris Bewoond Bewaard

Leien als dakbedekking.

Bewoont u een huis met een leien dak dat reparatie behoeft of aan vervanging toe is, dan is het aan te raden om de speciale RDMZ-brochure aan te vragen. Die is op dit moment in bewerking, maar nu al kunt u op www.monumenten.nl lezen aan welke eisen nieuwe leien dienen te voldoen. Hendrik Jan Tolboom van de RDMZ is de specialist die men om raad kan vragen: 030-6983422 of 06-10295372. (EMS)

Glas in monumenten

De ramen in een gevel zijn de ogen van een gebouw. Het glas reflecteert de zon, gebladerde, andere gebouwen en de wolken en die spiegeling bepaalt mede het karakter van het monument. In een modern strak gebouw zit modern strak glas; dat past bij elkaar. In monumenten zit vanouds glas dat niet strak gemaakt kon worden. De grillige reflecties in de ramen horen daarom bij een monument. Onlangs verscheen in de serie *Restauratie en beheer* van de RDMZ aflevering 43 *Vensterglas*. Daarin is alles te lezen over dit onderwerp. Vooral van belang is wat men te berde brengt over isolatie met dubbele beglazing en thermopane. De heer T. Hermans bij RDMZ kan via t.hermans@monumentenzorg.nl of 030-6983209 benaderd worden over dit onderwerp of om de gratis brochure te bestellen. (EMS)

Duurzame Monumentenzorg

Monumentenzorg en duurzaam bouwen (DuBo) lijken vaak op gespannen voet te staan. Het idee bestaat dat milieumaatregelen kostenverhogend werken. En dat nieuwe DuBo-technieken moeilijk inpasbaar zijn in eeuwenoude architectuur. Voorbeeld: het aanbrengen van isolatieconstructies die bouwfysisch niet kloppen, waardoor een honderd jaar oud bouwdeel binnen tien jaar wegtrot. Of genoeg nemen met hinderlijke koudeval omdat anders historische kozijnen niet behouden zouden kunnen blijven. Dit alles kan beter. Eind 2005 verschijnt daarom het praktijkhandboek *Duurzame Monumentenzorg*. Het handboek is met name bedoeld voor hen die beroepsmatig betrokken zijn bij de monumentenzorg, maar bevat ook voor eigenaren van monumenten interessante informatie. Meer informatie is verkrijgbaar bij SBR: www.sbr.nl of 010-2065959. (ER)

Tuinkunst en Parken

Op 22 september startte de *Hogeschool Utrecht*, al bekend van andere opleidingen op het gebied van monumentenzorg en restauratie, met de éénjarige cursus *Tuinkunst en Parken - Historie en instandhouding*. De cursus is ontwikkeld in samenwerking met onder meer de *Nederlandse Tuinenstichting*, de *Stichting tot Behoud van Particuliere Historische Buitenplaatsen* en de RDMZ. De cursus omvat drie leslijnen: ontwerp & vormgeving, hovenierskunst en rentmeesterschap. Binnen en buiten

het lesrooster worden veld- en excursiedagen georganiseerd. De cursus is primair bedoeld voor hen die reeds werkzaam zijn in de wereld van tuinkunst en parken en die hun kennis willen verbreden of verdiepen. Een informatieve brochure is verkrijgbaar via www.ptgroep.nl/tuinkunst-parken of 030-2388888. Inhoudelijke informatie is ook verkrijgbaar via de heer J.W. Edinga, directeur van de *Nederlandse Tuinenstichting*; 020-6235058. (ER)

Heffingskorting en monumentenaftrek

Wie inkomen geniet, komt standaard in aanmerking voor een aantal heffingskortingen op de Inkomstenbelasting (IB). Via de aangifte IB dient u ook de fiscale aftrek van onderhouds- en restauratiekosten te verwerken. In een aantal gevallen is die aftrek hoger dan uw jaarinkomen, dat dan op nul wordt gesteld. Een deel van de aftrek kunt u dan meenemen naar een volgend jaar, maar uw heffingskortingen vervallen definitief. Die kortingen beogen immers het belastbare inkomen te verlagen, maar dat wordt door de fiscale aftrek al op nul gesteld. Houdt er dus bij de berekening van uw fiscale voordeel rekening mee dat door aftrek uw heffingskortingen kunnen wegvallen! (ER)

Oprichting Cultuurfonds Monumenten Zuid-Holland

Op vrijdag 14 oktober werd in de Nieuwe Kerk te Den Haag het *Cultuurfonds voor de Monumenten Zuid-Holland* opgericht. Het fonds is een initiatief van de provincie Zuid-Holland, het *Prins Bernhard Cultuurfonds* en het *Nationaal Restauratie Fonds*. Provinciale staten van Zuid-Holland hebben een bedrag van ruim 2,5 miljoen euro beschikbaar gesteld. Het nieuwe fonds is bedoeld om eigenaren van gemeentelijke monumenten en karakteristieke panden in beschermde stads- en dorpsgezichten laagrentende restauratieleningen aan te bieden. Andere provincies zijn Zuid-Holland voorgegaan; zie daarover de vorige editie van *Bewoond Bewaard*. (ER)

Noodkreet gemeenten over financiering Monumentenbeleid

De gemeenten Maastricht, Haarlem, Den Bosch en Deventer hebben een brandbrief gestuurd aan de Tweede Kamer over de financiering van het nieuwe Monumentenbeleid. Volgens de gemeenten is er meer geld nodig dan het Rijk heeft becijferd (bijna 234 miljoen euro) om de achterstanden in restauratie en onderhoud weg te werken. De gemeenten zelf gaan op basis van een steekproef uit van een achterstand van 830 miljoen euro, waarvan 80% kan worden gerekend tot de categorie knelpunten: monumenten met een subsidiebehoefte van meer dan een half miljoen euro. Alleen al Amsterdam is goed voor een achterstand van 140 miljoen euro! Het nieuwe BRIM (zie daarover het artikel elders in dit blad) voorziet niet in een oplossing voor deze achterstand. De gemeenten onderschrijven de verschuiving in het monumentenbeleid, van restauratie naar onderhoud. Deze verschuiving is volgens hen echter pas mogelijk als bestaande achterstanden zijn ingelopen. Het extra bedrag van 100 miljoen euro dat het kabinet inmiddels heeft gereserveerd voor dit doel, is volgens de gemeenten bij lange na niet voldoende. Zij vragen daarom om meer geld, te beginnen met de 'resterende' 134 miljoen van de Rijksberekeningen.

Argumenten voor meer geld vinden de gemeenten in de economische 'hefboom-effecten' van de monumentenzorg: behalve directe werkgelegenheid in de bouw zijn er positieve effecten op toerisme, creatieve industrie, stedelijke vernieuwing en volkshuisvesting. Men gaat ervan uit dat elke subsidie-euro goed is voor 2,5 euro investeringen van bedrijven en particulieren. (ER)

Jubileumsymposium Nationeel Restauratie Fonds

Dit jaar bestaat het NRF twintig jaar. Ter gelegenheid van dat jubileum vindt op 23 december vanaf 13 uur een symposium plaats in het fraaie Vredespaleis in Den Haag. Het jubileum is grotendeels gewijd aan de veranderingen die het BRIM met zich meebrengt. Wat betekent de nieuwe instandhoudingsregeling voor de bestaande restauratieachterstanden, voor de rol van gemeenten en provincies? Is de nieuwe faciliteit duurzamer dan de oude subsidieregeling? Sprekers zijn onder anderen staatssecretaris Van der Laan, minister Zalm en NRF-voorzitter Van Vollenhoven. Tijdens het symposium wordt ook officieel afscheid genomen van voormalig NRF-directeur Welgraven. Meer informatie via het NRF: 033-2539439. (ER)

Uitnodiging: Ledenexcursie Utrecht 26 november 2005

Op zaterdag 26 november 2005 vindt de eerste Ledenexcursie plaats. Het gaat om beperkte openstellingen van het huis van één of meerdere van onze leden, in voor- of najaar. Het spits wordt afgebeten door de eigenaren van twee bijzondere monumentenpanden in de provincie Utrecht.

Het eerste monument is het woonhuis van de familie Joosse-Van Damme te Nederhorst den Berg. Een uitvoerig artikel over dit pand vindt u elders in dit blad. De heer en mevrouw Joosse-Van Damme heten u van harte welkom aan het begin van de middag, zo tussen 12 en 15 uur.

Aansluitend kunt u dan terecht aan de Trans in Utrecht, waar de heer Smit domicilie houdt. Zijn 17de eeuwse stadswoning kent een goed bewaard en fraai ingericht interieur. De heer Smit ontvangt u graag om 16 uur met een kopje thee en zal dan een korte inleiding verzorgen.

Het behoeft geen betoog dat de stad Utrecht, na Amsterdam de tweede monumentenstad van ons land, vervolgens uitstekende mogelijkheden biedt voor genoeglijk tafelen alvorens u de thuisreis aanvaardt. Wie ver moet reizen, kan overwegen om een overnachting te boeken in één van de sfeervolle hotels ter plaatse. In elk geval is het indrukwekkende hotel-restaurant Karel V, gevestigd in een voormalig kapittelhuis van de Duitse Orde, een kijkje meer dan waard.

Teneinde de privacy van uw gastheren te waarborgen, kunt u zich voor deze ledenexcursie uitsluitend aanmelden via de secretaris: secretaris@bewoondbewaard.nl of 06-20419231. Hij voorziet u graag van alle gewenste nadere informatie. Aan deze excursie zijn geen kosten verbonden. Uw enige verplichting betreft de begrijpelijke afspraak: 'aanmelden is komen'.

Op zoek naar zoutbestendige pleisters

Edward Munnig Schmidt, voorzitter Bewoond Bewaard

U zult begrijpen dat wij het hier niet over wondpleisters hebben. Vrijwel iedereen die in een oud huis woont, kent het fenomeen van loslatend, schilferend pleisterwerk of stuc. 'Optrekkend vocht' heet dat in de volksmond, maar in veel gevallen gaat het om vocht dat aangetrokken wordt uit de lucht door -altijd hygroscopische- zouten in de muur. Die kunnen daar vanouds in zitten omdat de bakstenen en/of de mortel zouten bevatten. Ook kan bij overstromingen met zout of brak water zout in de muur gekomen zijn. Ten slotte kunnen inderdaad in het grondwater aanwezige zouten zich over jaren met optrekkend vocht in de muur opgehoopt hebben. Het is een internationaal probleem, aan de oplossing wordt internationaal gewerkt. Het zout uit de muur spoelen lijkt onbegonnen werk, want dat duurt veel te lang. Men zoekt het dus in betere pleisters. Het blijkt dan dat de pleisterschade ontstaat door wisselingen in de relatieve luchtvochtigheid, die in onverwarmde ruimtes kan variëren van 50 tot 85%. Veel zou dus gewonnen kunnen worden door de luchtvochtigheid binnen nauwe grenzen te houden. Dat kan door het bewaren van een zo constant mogelijke temperatuur in de betreffende ruimte. Omdat dat in de praktijk in woonhuizen niet zo eenvoudig is, wordt een oplossing gezocht in aanpassing van de pleisters.

Men heeft twee soorten pleister geprobeerd: één die doorlatend is, zodat zouten door de pleister heen migreren, op het oppervlak uitkristalliseren en afgenomen (-geveegd) kunnen worden, en één die accumulerend werkt waardoor de zouten in het pleisterwerk opgenomen worden. Welke soort men dient te gebruiken is niet eenvoudig vast te stellen. Bij TNO heeft Rob van Hees (015-2763164) een computerprogramma ontwikkeld dat tot doel heeft om de keuze te vereenvoudigen. Dit vereist meting van het vochtgehalte in de muur en analyse van het soort zout dat daarin zit. Duidelijk is dat een panacee voor dit soort probleem niet bestaat. Als ruimte en decoratie het toelaten is een rigoureuze oplossing een dunne voorzetwand (op dunne houten regels om luchtcirculatie toe te laten) van aan de muurzijde met aluminiumfolie beplakte gipsplaten, die gestuct wordt of betegeld kan worden.

Oproep:

Leden werven leden

Sinds 1997 behartigt *Bewoond Bewaard* de belangen van haar leden, eigenaren-bewoners van (rijks)monumenten. Om een sterke vuist te kunnen maken heeft *Bewoond Bewaard* voldoende leden nodig. Sinds de oprichting neemt het ledental jaarlijks toe, tot momenteel ruim 325. Een respectabele - en gerespecteerde - achterban, maar onze doelgroep is natuurlijk veel groter! Ledenwerving is daarom van groot belang. Het bestuur doet daarvoor ook een (bescheiden) beroep op u, als lid. Geef de bijgevoegde brochure eens aan een vriend(in), kennis of buurman/vrouw. De brochure bevat in kort bestek informatie over doel, organisatie en activiteiten van de vereniging. Meerdere exemplaren zijn op te vragen bij het secretariaat: secretaris@bewoondbewaard.nl of 06-20419231. Voor ledenwerving kunt u bij het secretariaat ook een aantal exemplaren van deze nieuwsbrief opvragen.

Oproep

Openstelling monumenten van leden voor leden

Zoals ook in de vorige edities van deze nieuwsbrief werd vermeld, wil het bestuur graag inventariseren welke leden van *Bewoond Bewaard* bereid zijn om hun huis open te stellen voor andere leden. Afhankelijk van de animo organiseren wij dan één of meerdere keren per jaar een dergelijke openstelling. Enkele leden hebben inmiddels positief gereageerd, en daar maken wij ook werk van! Elders in dit blad vindt u een uitnodiging voor de eerste excursie. Die voert naar een tweetal zeer bijzondere panden in het Utrechtse. Bent u ook bereid om eens een keer andere monumenteneigenaren in uw huis te ontvangen, ervaringen met hen te delen en bouwkundige of historische wetenswaardigheden uit te wisselen? Laat het ons weten: secretaris@bewoondbewaard.nl of 06-20419231.

Opname van VTR-normen in Stabu-bestek

Agnes van Alphen, ambtelijk secretaris Vereniging Timmerwerk Restauratie

De *Vereniging Timmerwerk Restauratie* (VTR) is de vereniging van restauratie timmerbedrijven en -timmerfabrieken die werken onder het KOMO-procescertificaat BRL Instandhoudingstechnologie (BRL 5020). Dit certificaat biedt aan eigenaren van monumenten de zekerheid dat hun pand op vakkundige en duurzame wijze wordt gerestaureerd.

Op de *Nederlandse Restauratiebeurs* in 2003 is de oprichting van de VTR gelanceerd. In 2005 was de VTR wéér present op de beurs, ditmaal met belangrijk nieuws: restaureren volgens de BRL 5020 is opgenomen in het Stabu-standaard-bestek. Dit is een grote stap voorwaarts op het gebied van de duurzame restauratie van hout.

Het Stabu-bestek wordt gebruikt door het merendeel van de architecten en bouwkundig adviseurs. Het bestek is bepalend bij de uitvoering van het werk. Om goede en eenduidige besteksomschrijvingen te krijgen bij houtrestauraties heeft Stabu, op verzoek van de VTR, de nieuwe procesrichtlijn opgenomen in het Stabu-standaard-bestek. Restauratie-architecten, bestekschrijvers en bouwkostenadviseurs zijn enthousiast. Het bevordert dat bestekschrijvers op uniforme wijze aandacht besteden aan tekeningen en alle details waar de uitvoering van de restauratiewerkzaamheden aan moet voldoen.

De VTR groeit gestaag. In 2004 behaalde de eerste vijf lidbedrijven hun procescertificaat. Inmiddels zijn diverse aspirant-leden druk bezig om de BRL-voorschriften in te voeren in hun bedrijven. De RDMZ heeft zijn steun voor het certificaat uitgesproken. Daarmee heeft het werken volgens de BRL 5020 een stevige voet aan de grond gekregen in restauratieland. Eigenaren van monumenten krijgen zekerheid over de kwaliteit van het timmerwerk en het vakmanschap dat ze kunnen verwachten wanneer ze een VTR-bedrijf inschakelen.

Voor meer informatie: Vereniging Timmerwerk Restauratie: info@timmerwerkrestauratie.nl of 033-4659445

Vragen van leden

Eric Rijnders, secretaris Bewoond Bewaard

Regelmatig stellen leden vragen via de website van Bewoond Bewaard. Omdat de antwoorden hierop voor meer leden van belang kunnen zijn, volgt hieronder een selectie. Mocht u beschikken over aanvullende of afwijkende informatie, dan vragen wij u om dat te laten weten aan het secretariaat: secretaris@bewoondbewaard.nl of 06-20419231.

Monument in de knel

Vraag: Mijn burens hebben een bouwvergunning aangevraagd voor de uitbouw van hun woning, achter ons monument. Ons huis komt daardoor in de verdrinking. Kunnen wij hiertegen iets ondernemen met als argument dat het aanzicht van ons monument geschaad wordt?

Antwoord: De afgifte van een bouwvergunning moet door de gemeente in een lokale krant of berichtenblad worden gepubliceerd. Belanghebbenden kunnen dan gedurende zes weken bezwaar maken, gedurende welke tijd de vergunning niet mag worden gebruikt. Het indienen van een bezwaar heeft verder op zichzelf geen schorsende werking, maar de rechter kan in een zogenoemde voorlopige voorziening de vergunning wel schorsen. Indien het bezwaar gegrond wordt verklaard, wordt de vergunning sowieso ingetrokken. Contact met de afdeling bouwen & wonen van uw gemeente is altijd aan te raden, ook over de exacte procedure.

Van belang is dat de visuele aantasting van het monument goed wordt aangetoond/onderbouwd. U zou de RDMZ (regioconsulent) hiervoor kunnen raadplegen (030-6983211) evenals de provinciale commissie van de Bond Heemschut (020-6225292). Ook een lokale heemkundige of historische kring, of een gemeentelijke monumentencommissie, kunnen zorgen voor steun. Soms kan het inschakelen van de pers in uw voordeel werken, maar hier geldt een waarschuwing: de meeste mensen houden niet van beperkende regels als het gaat om verbouwingen. Publiciteit kan dus ook juist weerstand oproepen!

NB: in dit geval speelde de bijzondere omstandigheid dat er voor de bouwplannen van de burens vrijstelling nodig was van het geldende bestemmingsplan, vanwege een afwijkende nokhoogte. In een dergelijk geval wil ook de gemeentelijke of provinciale welstandscommissie nog wel eens het standpunt innemen dat zo'n nokhoogte niet voor niets gemaximeerd is.

Beschermenswaardig object

Vraag: Wat betekent het voor verbouwingsplannen als een huis bekend staat als beschermenswaardig object?

Antwoord: De status van beschermenswaardig object geeft aan dat de gemeente het een belangrijk gebouw vindt dat het waard is om beschermd te worden, ook al is dat op dit moment formeel (nog) niet het geval. U hebt als eigenaar dus nog niet te maken met een monumentenvergunning, maar mogelijk wel met extra voorwaarden rond een eventuele bouwvergunning. Bij verbouwingsplannen is het dus verstandig om vóóraf overleg te plegen met de monumentenambtenaar.

Aanpassing schouw

Vraag: Ik wil een moderne stookplaats inbouwen in mijn antieke schouw. Heb ik daarvoor een vergunning nodig?

Antwoord: Formeel is voor elke wijziging in een beschermd monument een gemeentelijke monumentenvergunning nodig, ook als het een wijziging in het interieur betreft. Zonder nadere informatie over de voorgenomen inbouw kunnen wij niet inschatten of de schouw daadwerkelijk gewijzigd wordt, of dat het bijvoorbeeld slechts gaat om het 'inschuiven' van een rookkap waarbij de oorspronkelijke schouw feitelijk niet wordt gewijzigd.

Oude schouwen zijn meestal relatief hoog en ondiep, wat negatieve invloed heeft op trek, warmte en rook. Uit eigen ervaring weten we echter dat soms volstaan kan worden met het omhoogbrengen van het vuur, bijvoorbeeld in een vuurkorf. Alleen als de schoorsteen nat is geweest of na lang niet stoken komt er dan wel eens wat rook in de kamer.

Mededeling: juridisch en fiscaal advies voor leden

Het bestuur acht het van belang dat de leden van *Bewoond Bewaard* terug kunnen vallen op professionele juridische en fiscale deskundigheid. Het gerenommeerde kantoor *CMS Derks Star Busmann* is bereid gevonden om te voorzien in de eerste-lijns advisering op deze terreinen. Onroerende zaak-specialist mr. J.H.M. Berenschot (Arnhem) en fiscalist drs. W.J.A. Ambergen (Utrecht) zijn beschikbaar voor de beantwoording van vragen.

Deze dienstverlening van *Bewoond Bewaard* is geen rechtshulpverzekering en impliceert zeker geen kosteloze procesvoering in juridische of fiscale geschillen. Wel bent u bij vragen aan *Bewoond Bewaard* ook op juridisch en fiscaal gebied verzekerd van deskundige beantwoording en staat u dus sterker in een eventueel geschil met bijvoorbeeld de overheid of de belastingdienst.

Uw vragen kunt u 7 dagen per week, 24 uur per dag, per e-mail stellen via de website www.bewoondbewaard.nl. Beschikt u niet over Internet dan kunt u zich uiteraard ook wenden tot het secretariaat, bij voorkeur schriftelijk via secretaris@bewoondbewaard.nl.

Onderhoud aan uw monumentenpand, een lust of een last?

Bettine van Doorn, vastgoedfiscalist CMS Derks Star Busmann

Menigeen van u is destijds verliefd geworden op zijn monumentale pand omdat het een prachtig oud gebouw betrof met mooie details: grote, ruime kamers met hoge plafonds en sierlijsten, prachtige glas-in-loodramen, authentieke paneeldeuren en schitterende marmeren schouwen. Of ten minste, omdat er in uw ogen wat van te maken viel. Meestal is immers bij aankoop lang niet alles meer in de originele staat of kampt het pand zelfs met ernstig achterstallig onderhoud. Het kopen en bewonen van een monumentaal pand vraagt dan ook vaak om een forse investering voor behoud en herstel. Is een monumentaal pand in dit opzicht alleen een financiële last of zijn er ook lusten te ontdekken?

Uiteraard is het bezit van een monumentaal pand op zich al een lust, maar er is ook een fiscale regeling die het interessant maakt om te investeren in het onderhoud van monumenten. Die regeling is opgenomen in de Wet op de Inkomstenbelasting en maakt het mogelijk om uitgaven voor monumentenpanden in mindering te brengen op uw inkomen.

Wanneer het pand kwalificeert als een eigen woning voor de inkomstenbelasting mag u volgens die regeling afschrijvingen, vaste lasten en onderhoudskosten als een persoonsgebonden aftrek in mindering brengen. Als het monument niet onder de eigen-woningregeling valt, dan vervalt de aftrek voor vaste lasten en afschrijvingen. U mag dan nog wel onderhoudskosten in aftrek brengen.

Wanneer sprake is van een radicale vernieuwing dan komen de daarmee gemoeide kosten niet voor aftrek in aanmerking. Er is sprake van radicale vernieuwing indien de werkzaamheden dienen om aan het monument een wezenlijke verandering aan te brengen, waardoor het naar aard, inrichting en omvang een wijziging ondergaat en er een gebruikseenheid ontstaat die voorheen niet bestond.

Het bepalen van de aftrek van onderhoudskosten is niet altijd eenvoudig. Aan de hand van een voorbeeld wil ik u laten zien welke kosten als onderhoudskosten kunnen worden aangemerkt en wat in aftrek kan worden gebracht.

De heer Pietersen heeft samen met zijn vrouw een communicatieadviesbureau. Zij zijn op zoek naar een pand voor wonen en werken. Na een paar maanden staat er een pand te koop dat geschikt is voor de heer Pietersen en zijn vrouw: op de begane grond kunnen zij hun communicatieadviesbureau vestigen en op de eerste en de tweede verdieping kunnen zij een prachtige woning maken. In het pand zijn nu twee woningen aanwezig, één op de begane grond en één op de verdiepingen. Beide woningen hebben een eigen ingang.

Er is echter nogal wat achterstallig onderhoud aan het pand en de jaren zeventig hebben flink huisgehouden: het pand zit vol schrootjes, verlaagde plafonds en op alle paneeldeuren zijn platen getimmerd. Ook moeten er de nodige aanpassingen gedaan worden om de begane grond geschikt te maken als kantoorruimte. Toch zijn de heer Pietersen en zijn vrouw enthousiast over de mogelijkheden die het pand biedt. Zij besluiten het pand te kopen en zo worden zij de trotse eigenaren van een monumentenpand. Vol goede moed beginnen zij aan de renovatie, welke echter zeer grondig moet gebeuren. Buiten vinden er de nodige werkzaamheden plaats aan de verrotte kozijnen en er wordt dubbel glas ingezet. De kapconstructie wordt volledig gerenoveerd en geïsoleerd.

De begane grond willen ze een zakelijke en moderne uitstraling geven, waardoor binnen alles vervangen en veranderd moet worden. Daarnaast moet door het hele pand het elektra en al het leidingwerk vervangen worden, net als de cv-installatie. In de bovenwoning willen ze de originele details weer herstellen. Mevrouw Pietersen houdt van koken, zij staat erop dat er in het huis een prachtige designkeuken komt die is voorzien van alle mogelijke apparatuur. Ook de badkamer wordt voorzien van alle luxe.

Bij het monument hoort ook een grote tuin. Die is evenwel totaal verwilderd. De heer Pietersen laat een tuinarchitect een ontwerp maken dat geheel in de stijl is van het monument. Maar de heer Pietersen houdt van Koi-karpers en laat daarom ook een enorme vijver aanleggen. Die moet voldoen aan allerlei vereisten die noodzakelijk zijn voor een goed leefmilieu voor de dure goudvissen. Gevolg hiervan is dat de vijver totaal niet past bij de monumentale tuin.

Welke van de gemaakte kosten zijn nu aan te merken als onderhoudskosten? Volgens de wet worden als aftrekbare onderhoudskosten aangemerkt: die uitgaven voor werkzaamheden die dienen om een gebouw, zoals dit bij stichting of na latere verandering bestond, in bruikbare staat te houden en aldus achteruitgang en verval te voorkomen. Belangrijk hierbij is dat kosten van verbetering niet aftrekbaar zijn. Er is sprake van verbeteringskosten wanneer de werkzaamheden dienen om aan het gebouw, in vergelijking met de toestand waarin het zich bij de stichting of latere verandering bevond, een wezenlijke verandering aan te brengen, waardoor het naar inrichting, aard of omvang een wijziging ondergaat. Het is geen vereiste voor aftrekbaarheid van onderhoudskosten dat het monument exact in de oude toestand wordt hersteld.

De renovatiewerkzaamheden die de heer Pietersen heeft uit laten voeren aan de buitenkant van het pand zullen in beginsel in aanmerking komen als onderhoudskosten voorzover zij noodzakelijk zijn om het pand in bruikbare staat te behouden en achteruitgang en verval te voorkomen. De renovatie van de dakconstructie en kozijnen en het reinigen en opnieuw voegen van de gevel zijn te kwalificeren als onderhoudskosten omdat zij gemaakt zijn om de bruikbare staat van het huis te behouden. Stel dat de heer Pietersen ook drie nieuwe dakkapellen laat plaatsen. De kosten daarvan zullen dan niet aftrekbaar zijn als onderhoudskosten, omdat de dakkapellen iets veranderen aan de toestand waarin het pand zich bevindt. Het betreft dan niet aftrekbare verbeterkosten.

Op de eerste en tweede verdieping komt de woning van de heer en mevrouw Pietersen. De kosten die zij maken om de oude details te herstellen en de jaren zeventig te verjagen kunnen worden aangemerkt als onderhoudskosten. Maar de kosten voor de luxekeuken en badkamer zijn verbeteringskosten. Wanneer er in het pand bij aankoop een zeer slechte keuken en badkamer zaten die absoluut niet voldeed aan de eisen van de tijd, dan kunnen er wel onderhoudskosten in aftrek gebracht worden, maar alleen ter hoogte van de kosten van nieuw sanitair op hetzelfde niveau. Dus als een lekkend bad wordt vervangen door een whirlpool, dan zijn alleen als onderhoudskosten aftrekbaar de prijs van een normaal nieuw bad. Het restant van de kostprijs van de whirlpool wordt aangemerkt als verbeteringskosten. Hetzelfde geldt voor de luxekeuken.

Het vervangen van het elektra, het leidingwerk en de cv-installatie is wel aan te merken als onderhoudskosten, dit zijn immers kosten die noodzakelijk gemaakt moeten worden om het pand in bruikbare staat te behouden.

Op de begane grond wordt een kantoorruimte gemaakt in plaats van een woning. Om de begane grond om te bouwen tot kantoorruimte moet er veel aan de indeling en het aanzicht veranderd worden. De kosten die met deze verbouwing gemaakt worden zullen niet worden aangemerkt als onderhoudskosten, maar als radicale vernieuwing.

De kosten die gemaakt worden voor het herstellen van de tuin kunnen voor aftrek in aanmerking komen. Uit jurisprudentie volgt dat dit het geval is indien de kosten gemaakt zijn om de tuin in architectonisch en bouwkundig opzicht één geheel te laten zijn met het monument. De tuin moet passend zijn bij de datering van het pand. De kosten die de heer Pietersen gemaakt heeft om de tuin onder leiding van de tuinarchitect in de staat te herstellen die bij het monument hoort, zijn op basis van de jurisprudentie dus aftrekbaar. Echter de kosten voor de vijver zijn niet aftrekbaar omdat die niet past bij het monument.

Opmerking verdient nog wel dat het in beginsel geen verschil maakt voor de aftrekbaarheid van de onderhoudskosten of het monumentenpand gebruikt wordt als eigen woning of voor de onderneming die gedreven wordt door de eigenaar van het monument. Echter de grondslag voor de aftrek is dan wel verschillend. Wanneer het pand als eigen woning wordt gebruikt, dan mogen de onderhoudskosten in aftrek worden gebracht als persoonsgebonden aftrek. Als het pand tot het ondernemingsvermogen behoort van de eigenaar dat mogen de onderhoudskosten in aftrek gebracht worden van de winst, omdat de winst bepaald wordt door de omzet te verminderen met de gemaakte kosten. Als in het voorbeeld van de heer Pietersen de begane grond als ondernemingsvermogen aangemerkt mag worden, dan kan hij alle onderhoudskosten in aftrek brengen. De eerste en tweede verdieping kwalificeren voor hem als eigen woning, ook nu mag hij de onderhoudskosten in aftrek brengen, maar dan wel als persoonsgebonden aftrek. De kwalificatie als onderhoudskosten verloopt echter op dezelfde wijze.

In het voorbeeld is dat nog niet aan de orde geweest, maar het is natuurlijk ook mogelijk dat de eigenaar van het monument het pand verhuurt aan een derde. Dit heeft tot gevolg dat alleen de onderhoudskosten aftrekbaar zijn en niet de afschrijvingen en de vaste lasten. Ook hier is de kwalificatie van onderhoudskosten hetzelfde. Daarnaast geldt nog dat de onderhoudskosten die normaal gesproken door de huurder worden gedragen, niet voor aftrek in aanmerking komen. Er is wel een verschil in het bedrag dat als onderhoudskosten in aftrek gebracht mag worden. Wanneer het monument een eigen woning is dan mag men het bedrag van de onderhoudskosten, de vaste lasten en de afschrijvingen in aftrek brengen verminderd met een bedrag van 0,8% van de WOZ-waarde, met dien verstande dat de vermindering minimaal 100 euro moet bedragen en niet meer mag zijn dan 12.500 euro.

Als het monument bij de eigenaar in box 3 valt dan mag hij het bedrag van de onderhoudskosten in aftrek brengen verminderd met een bedrag van 4% van de waarde in het economisch verkeer van het monument aan het begin van het kalenderjaar. Wanneer het pand verplicht ondernemingsvermogen is, dan mogen de werkelijke gemaakte onderhoudskosten in aftrek worden gebracht. Samenvattend kan dus worden gezegd, dat de onderhoudskosten die gemaakt worden bij een renovatie in aftrek kunnen worden gebracht. Echter het onderscheid tussen aftrekbare onderhoudskosten en niet-aftrekbare verbeteringskosten is soms moeilijk te maken.

Goed om te weten is dat u vóór de restauratie van uw monument contact kunt opnemen met Bureau monumentenpanden van de Belastingdienst te Amersfoort om af te stemmen welke kosten als onderhoudskosten kunnen worden aangemerkt en wat aftrekbaar is. Onze ervaring is dat deze afdeling van de Belastingdienst snel en adequaat reageert.

Oproep: Uw monument belicht

Elders in deze nieuwsbrief vindt u een (herhaalde) oproep voor het openstellen van uw huis voor een ledenexcursie. Vindt u dat een stap te ver gaan, maar vindt u het wél leuk om andere leden van *Bewoond Bewaard* eens wat meer te vertellen over en te laten zien van uw monument? Schrijf in deze nieuwsbrief dan eens een artikel over uw huis, de staat waarin u het aantrof, de manier waarop u het hebt gerestaureerd of de bijzondere geschiedenis ervan. Goede illustraties kunnen het verhaal verlevendigen. Belangstelling? Neemt u dan contact op met het secretariaat of stuur uw kopij rechtstreeks naar secretaris@bewoondbewaard.nl.

Ter inspiratie gingen de heer en mevrouw Joesse-Van Damme u voor. Zij bewonen sinds 40 jaar een bijzonder monument - of eigenlijk monumentaal complex - in Nederhorst den Berg. In het navolgende artikel doen zij verslag van de resultaten van vier decennia restaureren en verbouwen. Het resultaat mag gezien worden, zoals ook blijkt uit de begeleidende foto's. U kunt dit fraaie pand echter ook met eigen ogen aanschouwen. Op zaterdag 26 november is het exclusief opengesteld voor leden van *Bewoond Bewaard* (zie de uitnodiging elders in deze nieuwsbrief).

De restauratie van een bakkerij/boerderij in Nederhorst den Berg

Elsje van Damme en Joos Joesse

Een sprong in het diepe...

Eind 1965 verhuisden wij van een nieuw huis naar een vervallen oud pand. Wij vonden het zeer aantrekkelijk om een huis te betrekken dat er echt oud uitzag. Dit huis, gebouwd als bakkerij en later in gebruik als boerderij, met een viertal bijgebouwen (een koeienstal, een aangebouwd zomerhuis, een wagenhuis en een daglonerhuis) zag er inderdaad afgeleefd uit door de slechte onderhoudstoestand. Het had bijvoorbeeld een doorgezakt dak zonder dakgoten, maar ook een prominente ligging aan een smalle grindweg direct langs de Vecht (afb.1). Wij wisten nog niets van constructies van huizen en konden de risico's die wij liepen niet inschatten. De gaten in het riet onder de pannen baarden ons wel zorgen, maar een door de makelaar (!) aanbevolen architect zag geen bezwaren: „dit huis staat nog wel honderd jaar”, luidde zijn laconieke commentaar.

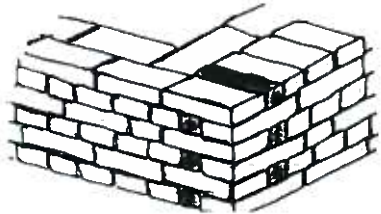
afb. 1. Vooraanzicht vanaf de Vecht, links het vroegere tolhuis, daarnaast de inmiddels afgebroken koeienstal, dan de bakkerij en het zomerhuis. Aquarel Gert Voorhaar, 1946.

Wij knapten de achtergevel van de bakkerij op naar eigen inzicht, want die vertoonde vele scheuren en lekte bij zuidwester regenbuien enorm. Er werden nieuwe ramen in aangebracht, die er op tekening prima uitzagen, maar door onachtzaamheid van de dorpsaannemer bleken de gebruikte materialen van matige kwaliteit en

werd van de opgegeven maten afgeweken. Het huis bleek zeer vochtig, het behang hing los en alles wat maar bedekt kon worden, was met board bekleed. Tegeltjes waren verwijderd en plavuizen met eeuwigdurend beton bedekt. In de voorkamer lagen de vloerdelen op los zand. Alle bedsteden waren verwijderd, alsook de interessante draaitrap naar de zolder met halverwege een kinderbedstede ('knip'). Na verwijdering van de verlaagde plafonds kwam een fraaie grenen balkenzoldering te voorschijn. Daarop 4 cm dikke grenen delen, die echter deels waren opgegeten door houtworm. De eiken balken in de keuken en de kelder waren evenwel puntgaaf.

Gaandeweg vroegen wij ons toch af wat voor huis wij eigenlijk hadden betrokken. De betreffende wethouder beval afbraak en bungalowbouw aan. De gemeenteopzichter, tevens brandweercommandant, verbood het gebruik van de schoorstenen wegens ernstig brandgevaar. Navraag leerde dat de eigendomspapieren uit het verleden nog bij een vorige eigenaar zouden berusten. Toen wij daarmee contact opnamen, zei deze dat hij twee avonden nodig had gehad om ze allemaal te verbranden! Het waren voor een deel perkamenten akten met zegels geweest!

Wij zochten contact met de heer Zantkuyl van Monumentenzorg Amsterdam en deze was bereid om te komen kijken, hoewel deze plaats formeel niet tot zijn rayon behoorde. Zijn bezoek is beslissend geweest voor de verdere gang van zaken: het pand moest onmiddellijk op de lijst van Rijksmonumenten geplaatst worden en hij waarschuwde ons dat de grootste schoorsteen bij de eerstvolgende storm op ons bed zou vallen. Aan de hand van vooral het voorkomen van klisklezoren in de anderhalf steens dikke muren (afb. 2) concludeerde hij dat het pand van voor 1700 moest dateren (dit is in Amsterdam inderdaad het geval, op het platteland werd dit steenformaat kort na 1700 ook nog wel toegepast). De heer Schaap van Monumentenzorg was het met een en ander eens en zeer snel ontvingen wij bericht dat het huis op de monumentenlijst was geplaatst.

afb.2. Muurhoek met de positie van klisklezoren in een anderhalf steens muur.

Uitgangspunt bij de restauratie was dat het gebouw zoveel mogelijk in de originele toestand zou worden teruggebracht. Dat is voor de voorgevel zoals hierna zal blijken niet helemaal gelukt, omdat men bij Monumentenzorg destijds het principe hanteerde dat herstel naar de 19^e eeuwse situatie de voorkeur verdiende. Het werk is begeleid door de heer De Jong van de Rijksdienst, die ons zeer behulpzaam is geweest. De subsidietoekenning was in principe voorbeeldig: 30% Rijksdienst, 15% gemeente en 8% provincie, terwijl het resterende bedrag aftrekbaar was van het inkomen.

De gemeente echter weigerde haar bijdrage uit te keren, omdat men het belang van de restauratie niet inzag. Tegen het einde van de restauratie kwam er een andere burgemeester aan wie wij uitlegden dat juist de gemeentelijke toekenning zo belangrijk was, omdat die snel kon worden uitgekeerd, wat voor starters heel belangrijk is, en dat daarmee het behoud van monumenten wordt gestimuleerd. De gemeenteraad ging overstag en omdat onze restauratie financieel nog niet was afgerond kregen wij ons rechtmatig deel alsnog uitgekeerd.

Ligging

Het huis aan de Hinderdam is gelegen aan de Vecht in de Spiegelpolder en heeft in oorsprong als bakkerij/boerderij een functie gehad in de levensmiddelenverzorging voor de Hinderdammers en voor de passerende schippers. Vanaf 1437 werd het Zuiderzeewater in de Vecht tegengehouden door een dam en sluis: de Hinderdam, waarin de schepen geschut moesten worden en waardoor nogal eens belangrijke vertraging ontstond. De sluizen zijn in 1673 verplaatst naar Muiden. Sedertdien is er vele jaren een pontveer geweest, ook enige tijd een brug, voor het verkeer van en naar Weesp/Amsterdam. Dit veer lag recht tegenover het huis. Het huis heeft dan ook een voorganger gekend, waarvan wij de sporen kunnen terugvervolgen tot aan 1658, toen het werd gekocht door Hermen Hermensen Nadorp. Hermen was bakker aan de Hinderdam. Achter zijn bakkerij stond een pand dat toebehoorde aan de familie van Aert Hendriksz. In 1670 overleed de bakker. Pas in 1694 duikt er weer een bakker op: Willem Hendriksz Cuijp. Hij was een kleinzoon van genoemde Aert Hendriksz. Hij kocht eind 1694 de oude bakkerij, die wellicht schade had geleden tijdens de oorlog van 1672. In elk geval besloot hij om een nieuwe bakkerij te bouwen, mogelijk met gebruikmaking van onderdelen uit het oude huis.

Restauratie

Het huis is niet onderheid en is gebouwd met handvorm steentjes van het zogenaamde Vechtformaat. De muren zijn anderhalf steens dik (30 cm) en dit heeft als consequentie dat er op de hoeken en langs de kozijnen vaak klisklezoren aanwezig zijn (afb. 2). Deze steentjes zijn niet alleen van belang voor de datering, maar hebben ook dienst bewezen bij de reconstructie van de gevelindeling. Daaruit kwam bij dit huis het beeld naar voren, zoals weergegeven in afbeelding 3. Na verwijdering van de witte pleisterlaag kwamen de klisklezoren en een aantal hanenkammen tevoorschijn (stroken met rode vertikaal geslepen stenen boven deuren en vensters). De voorgevel bleek twee ingangen te hebben gehad, een naar de winkel, met links en rechts daarvan een raam, en een naar de kelder. De winkeldeur en de ramen waren dus later vervangen door twee Empire ramen. Dit gerommel in de gevel werd destijds verdoezeld door de onderkant van de gevel te bepleisteren (afb. 1). Op voorstel van Monumentenzorg is de winkeldeur vervangen door een raam en zijn de vensters met de roede-indeling in 19^e eeuwse stijl hersteld (afb. 4), hoewel het van oorsprong, zoals in de zijgevel, kruiskozijnen waren. De kelderdeur is al lang geleden dichtgemetseld. De voorgevel wordt aan de top afgesloten door een driehoekig

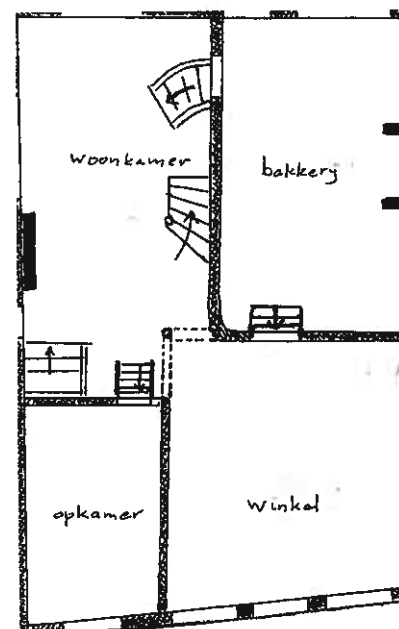
afb.3. Geïdealiseerde reconstructie van de voorgevel.

afb.4. Voorgevel na de restauratie.

fronton van zandsteen en aan de zijkanten van de topgevel zitten zandstenen voluten. Afgaande op de bouwstijl en de bewoningsgeschiedenis wordt 1695 als bouwjaar aangenomen.

De indeling van het huis is vooral bepaald door het feit dat het op de Vechtdijk staat. Staande voor het huis ziet men rechts de winkel. Deze was manshoog betegeld met zogenaamde witjes. In deze ruimte was geen stookplaats aanwezig. De slechte vloer werd vervangen door brede grenen delen. In deze winkel werd uiteraard brood verkocht, maar uit een inventarisbeschrijving weten we dat er naast een weegschaal en een koffiemolen in de winkel ook twaalf kelkjes stonden, waaruit mogelijk geestrijk vocht werd gedronken. Wellicht verkocht men ook zuivelproducten want de eigenaren bezaten land en vee. Links van deze hoge winkelruimte is in de dijk de kelder gegraven, die door een trapje met de winkel was verbonden. De kelder was ook bereikbaar vanaf de weg via een trapje (ondergronds nog deels aanwezig) en een deur. Er zijn drie getraliede raampjes aanwezig. In de kelder troffen wij platliggende gele steentjes aan, die de vroegere rode plavuizen bedekken. Boven de kelder ligt de opkamer waarin men traditioneel de gasten ontving, het was de mooie kamer. De oude grenen vloer is nog geheel in tact. Achter de winkel komt men met een trapje (de dijk af) in de dieper gelegen keuken (afb.5).

afb.5. Plattegrond met de indeling van het bakkershuis.

De keuken is laag en daar was destijds de bakkersoven. De positie van de oven blijkt nog uit de balkenzoldering en de aanwezigheid van de hele grote schoorsteen op de kamer ervoven. Een oven in zo'n lage ruimte zal in de zomer veel warmteoverlast veroorzaakt hebben, maar vroeger werd er veelal niet dagelijks gebakken. Op de plaats van de oven is nu een open haard, bekleed met witjes. Over de betonnen vloer zijn zowel in de keuken als in de woonkamer plavuizen gelegd. Boven de keuken is een insteekkamer, die de ovenkamer werd genoemd. Oorspronkelijk was daar een gebrandschilderd raampje in aanwezig dat uitzag in de winkel. Volgens overlevering stond daarop een breiende vrouw met poes afgebeeld. Dit raam is in de dertiger jaren aan een antiquair verkocht. De bedsteden in de insteekkamer zijn eveneens verdwenen.

Naast de ruimte waarin gebakken werd er weer een hoge kamer, de binnenkamer genoemd, waar ook een openhaard schoorsteen is. Dit is de woonkamer. Oorspronkelijk was daar de voordeur, met aangehecht een raampartij (een half melkmeisje), later alleen een zesruiter. De oude toestand is hersteld. Uit de positie van de klisklezoren bleek dat alleen kruiskozijsen ingepast konden worden (afb.6).

*afb.6. Zijgevel met deur en ramen.
Afmetingen gebaseerd op de positie van de links en onder het raam zichtbare klisklezoren. Hier en in de achtergevel zijn rollagen in plaats van hanenkamers toegepast.*

De onderramen hebben geen roedeverdeling, omdat hier oorspronkelijk geen glas in aangebracht werd. Voor de deur werd gebruik gemaakt van een door de heer de Jong beschikbaar gestelde tekening van de dubbele deur van het Jagershuis in de Zaanse Schans. Deze deur heeft opmerkelijke houten sluitingen. Vanuit deze kamer zijn de kelder en de opkamer via trapjes bereikbaar. Tussen de woonkamer en de opkamer waren de bedsteden vervangen door lelijke kasten, die wij hebben verwijderd. In de ontstane open verbinding van beide ruimten is nu een hekwerk met gedraaide balusters aangebracht, afkomstig uit een clandestien (niet door ons!) afgebroken boerderij uit 1620. Vanuit de woonkamer leidde voorheen langs de achtergevel een trap naar de zolder. Halverwege deze trap was er een kleine bedstede, die knip genoemd werd. Nu is er een grenen trap, die halverwege toegang geeft tot de insteekkamer.

Op de zolder was een knechtskamer aan de achterzijde van het huis, waardoorheen de schoorsteen van de bakkersoven liep. De knechtskamer is behouden gebleven in de oorspronkelijke toestand, met vele inscripties in de houten wanden (initialen en IHS-tekens). De bedstede met de juten zakken en de gemummificeerde dakrat is weg. In de grote schuin omhooggaande schoorsteen van de woonkamer was op de zolder een luik naar een ruimte om vlees te roken. Deze schoorsteen is noodzakelijkerwijze geheel vervangen. Op de zolder is een borstwering aanwezig, waardoor de zolder hoog is, hetgeen voor de opslag van handelswaar gunstig is. Bijzonder is dat er voor de balkconstructie gebruik is gemaakt van vijf paren gebogen eiken krommers, die omhoog langs de borstwering lopen en met het dak meebuigen (afb.7). Deze krommers zijn van voor naar achter genummerd, met, ziende naar het huis, links met de holle en rechts met de rechte beitel gehakte tekens.

afb.7. De zolder vóór de restauratie, met een krommer, het vlooiendak en een aantal stutten om het doorzakken van het dak op te vangen.

afb.8. Overzicht van de huidige situatie aan de achterzijde.

Opmerkelijk is dat een aantal krommers niet is genummerd en dat de wel genummerde op de juiste plaats zitten. Mogelijk duidt dit op hergebruik uit de voorgaande bakkerij of vervanging. Een recent dendrochronologisch onderzoek van de krommers gaf als uitkomst dat het hout van twee genummerde krommers uit omstreeks 1618 en 1645 dateert. Dit helpt ons niet verder wat betreft de ongenummerde exemplaren. Wij hopen het probleem eens op te lossen.

Het huis is altijd gedekt geweest met pannen, met daaronder sporen en riet (vlooiendak). Bij de restauratie zijn nieuwe sporen aangebracht, en is het riet vervangen door planken.

De opbouw van het huis is dus nog grotendeels intact. Opmerkelijk is dat er geen gang in het huis is. Dit wijst op een primitieve middeleeuwse structuur (zaalhuis), waarin oorspronkelijk het voorste deel bedrijfsruimte was met de woonruimte daarachter. Hierin werd een scheidingsmuur overlangs aangebracht om de balklaag te ondersteunen en zo een verdeling in het huis aan te brengen. Deze muur pleegde op de scheiding van voorhuis en binnenhaard nogal eens te verspringen om de stevigheid van de constructie te bevorderen (afb.5). Het geheel wijst op een zeer dege-lijk gebouwd huis. Het heeft in het verleden vaak de aandacht getrokken en er zijn dan ook meerdere afbeeldingen (schilderijen en aquarellen) van gemaakt.

Bijgebouwen

Tegen het huis is door de toenmalige eigenaar Johannes Winter (tussen 1731 en 1735) een zomerhuis gebouwd, waarvan het achterste deel werd gebruikt om het rijtuig te stallen en later was daar een stookgelegenheid voor warm water en werden er in een stenen bak de melkbussen gekoeld. Losstaand hiervan werd daarachter een houten schuur gebouwd waarin werktuigen en een houten wagen werden gestald. Deze schuur is wegens bouwvalligheid vervangen door een stenen schuur (garage). Nog weer daarachter is kort na 1731 door genoemde Johannes Winter, die destijds de buitenplaats *Damvecht* op een perceel schuin achter de bakkerij bewoonde, een huisje gezet, dat vrijwel altijd bij *Damvecht* heeft behoord en pas na de afbraak daarvan in 1828 bij de bakkerij/boerderij is gevoegd. Het stond bekend als daglonerswoning. Dit pandje is uit- en inwendig in de originele staat teruggebracht. Het is genomineerd voor de gemeentelijke monumentenlijst.

Alle vier panden zijn met elkaar verbonden en bij ons in gebruik, alleen het voorste deel van het zomerhuis is verhuurd. Een overzicht van de huidige situatie aan de achterzijde is te zien op afbeelding 8.

Met dank aan Esther van Duijnhoven voor de stimulans om dit artikel te schrijven. Voor reacties: joosse.damme@consunet.nl

Verslag Algemene Ledenvergadering 2005

Eric Rijnders, secretaris Bewoond Bewaard

De Algemene Ledenvergadering 2005 vond plaats in het Broekerhuis te Broek in Waterland. Er waren circa 60 aanwezigen, die vrijwel allen ook deelnamen aan de aansluitende lunch, de excursie door dit bijzondere monumentale dorp en de afsluitende borrel. Het weer zat dit jaar opnieuw mee: de temperatuur was aangenaam, de zon liet zich regelmatig zien en het bleef de hele dag droog. Uniek was de gelegenheid om een kijkje te nemen in de fraaie Broeker huizen van enkele onzer leden. Hen wil het bestuur vanaf deze plaats bijzondere dank zeggen.

Opening en mededelingen

Om 11 uur opent voorzitter Munnig Schmidt de vergadering en heet de aanwezigen welkom. Hij spreekt een dankwoord uit jegens ons lid de heer Dessing, die het programma van deze dag grotendeels heeft georganiseerd.

De voorzitter constateert dat zo'n 60 leden en partners zijn opgekomen; een aantal dat duidelijk maakt dat een bijeenkomst als deze in een behoefte voorziet. Ten slotte vermeldt de voorzitter enige wetenswaardigheden over het Broekerhuis, dat in 1775 als Diaconiehuis werd gebouwd. Nadat in de 19de eeuw ook wezen en ouden van dagen waren gehuisvest, brak een periode van verval aan. Daaraan werd een einde gemaakt door het pand in 1950 te herbestemmen als dorps huis. Helaas zijn bij die gelegenheid diverse monumentale details verloren gegaan. Sinds enige tijd is het Broekerhuis in gebruik voor ontvangsten, met een beperkte horecabestemming.

Mededelingen en ingekomen stukken

Er zijn geen mededelingen of ingekomen stukken.

Verslag algemene ledenvergadering 22 mei 2004

Het verslag van de vorige ledenvergadering, waarvan het concept reeds is gepubliceerd in de najaarsnieuwsbrief 2004, wordt zonder stemming goedgekeurd met dank aan de samenstellers. Die samenstellers, de heer en mevrouw Baak-Chapman uit Amsterdam, hebben medio 2004 het secretariaat overgedragen aan de heer en mevrouw Rijnders-de Gelder uit Vollenhove. De voorzitter wenst de nieuwe secretarissen succes met de invulling van deze functie, die door hun voorgangers gedurende een aantal jaren op kundige en voortvarende wijze werd ingevuld.

Actualiteiten in Monumentenland

De voorzitter gaat uitvoerig in op de ontwikkelingen rond het BRIM, de nieuwe instandhoudingsregeling voor rijksmonumenten. Voorzover nu bekend is, wordt per 1 januari 2006 afscheid genomen van de bestaande regelingen BROM en BRRM. Belangrijkste reden is de wens om te komen tot een versnelling en vereen-

voudiging van procedures én om structureel planmatig onderhoud te stimuleren. Wat dat laatste betreft constateert de voorzitter dat die doelstelling haaks staat op het handhaven van de fiscale aftrekdrempel, een knelpunt waarop de verantwoordelijke bewindslieden door *Bewoond Bewaard* reeds herhaald zijn geweest. Kern van het BRIM is een onderscheid tussen woonhuizen en overige monumenten. Voor woonhuizen (inclusief woonboerderijen) is straks geen restauratiesubsidie meer beschikbaar, maar kan een beroep worden gedaan op fiscale aftrek in combinatie met een laagrentende lening via het Restauratiefonds tot 70% van de vastgestelde aftrekbare kosten (of 100% indien de eigenaar niet in aanmerking komt voor aftrek). Voor de andere monumenten blijft subsidie mogelijk op basis van een instandhoudingsplan voor ten minste zes jaar, uiteraard binnen de beschikbare budgetten. De subsidiepercentages verschillen per bouwcategorie en zijn afhankelijk van de omstandigheid of de eigenaar wel of niet in aanmerking komt voor fiscale aftrek. Het BRIM wordt geleidelijk ingevoerd, elk jaar voor een andere categorie. Molens bijten in 2006 het spits af. Tot de invoering van het BRIM blijven de geldende regelingen van kracht.

Er worden veel vragen gesteld naar aanleiding van deze uiteenzetting. Eén van de aanwezigen wijst nog eens op de hoge aftrekdrempel. De voorzitter kondigt aan dat *Bewoond Bewaard* dit punt nog eens in Den Haag zal aankaarten, maar wil tegelijkertijd de verwachtingen temperen. De staatssecretaris heeft zich in het verleden steeds zeer terughoudend getoond op dit punt.

Een andere opmerking betreft het gegeven dat het *Nationaal Restauratie Fonds* (NRF) slechts beschikbaar is voor rijksmonumenten. De voorzitter beaamt dit maar wijst erop dat steeds meer provincies in samenwerking met het NRF eigen fondsen opzetten voor voordelige leningen aan eigenaren van gemeentelijke monumenten. Een andere aanwezige voegt hieraan toe dat ook een aantal gemeenten, zoals Dordrecht, inmiddels beschikt over eigen fondsen voor leningen aan eigenaren van gemeentelijke monumenten.

Eén van de aanwezigen plaatst kanttekeningen bij de doelstelling van het BRIM om procedures te verkorten. Vooral de RDMZ is vaak erg traag. De voorzitter heeft zelf geen slechte ervaringen met de RDMZ maar wijst er in elk geval op dat de rol van deze dienst onder het BRIM-regime zal worden teruggedrongen.

Ten slotte wijst één van de aanwezigen op het belang van bestemmingsplanbepalingen voor de categorie boerderijen. Voor een optimaal subsidieregime is van belang dat een (gedeeltelijk) agrarische bestemming behouden blijft, welke uiteraard dan wel in de praktijk vertaald moet worden. De eisen die daaraan gesteld worden, zijn evenwel niet hoog: vaak volstaat het houden van enkele hobbydieren.

De voorzitter rondt de discussie af met een vermelding van de situatie in Groningen, waar de gemeente weigert om monumenten op te nemen in de subsidieplanning, indien de betreffende eigenaar in aanmerking komt voor fiscale aftrek. De rechter heeft de gemeente inmiddels in het ongelijk gesteld, maar die volhardt in haar standpunt. Gelukkig verliest deze kwestie voor de meeste monumenteneigenaren zijn relevantie door de invoering van het BRIM. Voor andere belanghebbenden zal *Bewoond Bewaard* zich blijven inzetten.

Vervolgens besteedt de voorzitter aandacht aan het nieuwe WOZ-regime. Voortaan valt er, met de OZB-aanslag, jaarlijks een formele WOZ-beschikking in de bus. Dat brengt met zich mee dat er voortaan ook jaarlijks een bezwaarmogelijkheid is.

Ten slotte kondigt de voorzitter aan dat *Bewoond Bewaard* contact zal opnemen met het NRF over een algemeen knelpunt dat zich voor lijkt te doen bij eigenaren die in de ogen van het fonds onvoldoende inkomenszekerheid kunnen bieden, bijvoorbeeld startende ondernemers. Zij hebben nu moeite met het verkrijgen van een lening.

Financieel jaarverslag 2004

De penningmeester, de heer Doeleman, geeft een beknopte toelichting op de jaarrekening, die ook al in concept is gepubliceerd in de najaarsnieuwsbrief 2004.

Er zijn geen vragen.

De kascommissie voor het jaar 2004, bestaande uit de heren Joosse en Mauser, meldt bij monde van voorzitter Joosse dat de jaarstukken in orde bevonden zijn. De kascommissie stelt voor om het bestuur te dechargeren voor het gevoerde financiële beleid. De vergadering besluit overeenkomstig dit voorstel, bij acclamatie.

Vervolgens benoemt de vergadering de heer Mauser en mevrouw Nijkerk als voorzitter respectievelijk lid van de nieuwe kascommissie voor het jaar 2005.

Begroting 2005

De penningmeester, de heer Doeleman, geeft een beknopte toelichting op de begroting, die ook al in concept is gepubliceerd in de voorjaarsnieuwsbrief. Er zijn geen vragen.

De penningmeester geeft aan dat gezien het toenemende eigen vermogen van de vereniging, een contributieverlaging op enig moment aan de orde zou kunnen komen. Eén van de aanwezigen geeft daarop aan dat het vermogen beter zou kunnen worden ingezet voor publiciteit rond de vereniging, waarvan de meeste monumenteneigenaren immers nog geen lid zijn. De voorzitter antwoordt dat het bestuur dit graag in overweging neemt.

Benoeming bestuursleden

De statutair aftredende bestuursleden Doeleman, Munnig Schmidt en De Vilder worden bij acclamatie herbenoemd. Kandidaat-bestuurslid mevrouw Van Duijnhoven wordt bij acclamatie benoemd en vervolgens door het bestuur geïnstalleerd als nieuwe penningmeester. De voorzitter maakt van de gelegenheid gebruik om de aftredende penningmeester, de heer Doeleman, te bedanken voor zijn jarenlange professionele inzet. Hij is blij dat de heer Doeleman bereid is gebleken om zich voorlopig als bestuurslid te blijven inzetten voor de vereniging. Mevrouw Van Duijnhoven bedankt de vergadering voor het in haar gestelde vertrouwen en vertelt kort iets over haar eigen ervaringen als eigenaar van een monument in Beneden-Leeuwen, dat zij na een ingrijpende restauratie onlangs met echtgenoot en kind betrok. Een artikel over hun wederwaardigheden is verschenen in de voorjaarsnieuwsbrief.

Openstelling lidmaatschap voor eigenaren van gemeentelijke monumenten

De voorzitter geeft een beknopte toelichting op dit voorstel van het bestuur. Hoewel rijks- en gemeentelijke monumenten fiscaal voorlopig wel anders behandeld zullen blijven worden, is er in bouwkundig of historisch opzicht geen objectief verschil. Daar komt bij dat de financiering van beide categorieën, door de opkomst van provinciale en gemeentelijke fondsen naast het NRF, in toenemende mate op dezelfde leest geschoeid gaat worden. Reden om de toelating van eigenaren van gemeentelijke monumenten tot de vereniging aan de orde te stellen.

Er vindt een intensieve discussie plaats naar aanleiding van dit voorstel. Centraal staat de vraag of *Bewoond Bewaard* deze categorie eigenaren wel voldoende te bieden heeft. Het bestuur geeft aan dat een dergelijk aanbod ook nog verder ontwikkeld kan worden. Daarbij zal het niet mogelijk zijn om vanuit de vereniging in elke gemeente actief het monumentenbeleid te beïnvloeden. Elke aangesloten monumenteigenaar vormt echter een (potentiële) ambassadeur voor een actief en professioneel gemeentelijk monumentenbeleid. De vereniging zou zich verder kunnen inspannen op provinciaal niveau, bijvoorbeeld voor de totstandkoming van een landelijk netwerk van restauratiefondsen. Ook doet *Bewoond Bewaard* onderzoek naar de mogelijkheid van een OZB-korting voor eigenaren van gemeentelijke monumenten. Verder is de technische en cultuurhistorische kennis en ervaring binnen de vereniging voor iedere monumenteigenaar relevant. Uiteindelijk kan de vergadering er zich in vinden dat het bestuur voor de volgende algemene ledenvergadering een formeel voorstel tot statutenwijziging voorbereidt.

Rondvraag en sluiting

Eén van de aanwezigen wijst op een artikel in de voorjaarsnieuwsbrief over een verzekeringskwesie waar hij mee te maken heeft. Zijn verzekeringsmaatschappij wil zijn getaxeerde opstalschade niet volledig uitkeren. De voorzitter memoreert in dit verband dat vanuit het bestuur eerder het draagvlak is gepolst voor een onderlinge waarborgverzekering van monumenteneigenaren. Daar is echter zeggende en schrijvende één reactie op ontvangen.

Een andere aanwezige meldt dat in zijn gemeente het fenomeen gemeentelijk monument recentelijk is geïntroduceerd. Nog lang niet alle gemeenten zijn hiermee bekend. Lokale oudheidkundige kringen vormen een belangrijk instrument om gemeentelijk monumentenbeleid van de grond te krijgen.

Lid Van Traa doet ten slotte het voorstel om de volgende algemene ledenvergadering en excursie te houden in Zierikzee. De vergadering stemt hier bij acclamatie mee in. Bestuurslid Doeleman zal met de heer Van Traa de verdere voorbereiding op zich nemen.

Ter leering ende vermaeck (11, slot)

Pieter Baars, hoofd Marketing & Communicatie Nationaal Restauratie Fonds

In elke aflevering van deze nieuwsbrief leest u de belevenissen van een - overigens fictieve - monumenteigenaar. In deze serie komen al zijn financiële zorgen aan bod. Daarbij putten wij uit de vele vragen die dagelijks bij het Nationaal Restauratie Fonds (NRF) binnenkomen. Zo kunt u leren van de ervaringen van anderen en wellicht problemen een stap voorblijven en misverstanden omzeilen. In de vorige nieuwsbrieven hebben wij kennis gemaakt met Hans en Marieke Zondergeld, en met hun te restaureren monumentale boerderij. Ditmaal de laatste aflevering.

Eind goed al goed

Eindelijk weer terug in ons 'nieuwe' huis. Na zes maanden bivakkeren in een stacaravan in je eigen voortuin is dat een verademing. Op orde is het nog lang niet, maar wat wil je ook na zo'n restauratie. Nu begint voor ons het leukste deel; het inrichten van onze gerestaureerde boerderij.

Afgelopen maandagochtend hebben we een laatste bouwvergadering gehad. Daar is Rob Jansen natuurlijk bij, als uitvoerder, maar ook de architect en Jannie Snel van de gemeente. Dat geeft toch wel een raar gevoel. Al die mensen hebben bijna een jaar lang hard meegeholpen om onze droomboerderij te verwezenlijken. Bijna dagelijks had je contact met ze, en dat zal ik best missen.

In het hele traject van vergunningen en subsidies hebben we nog één belangrijkste stap te zetten: de eindverantwoording van alle gemaakte kosten opstellen en indienen bij de Rijksdienst voor de Monumentenzorg. Die gaat dan de subsidie definitief vaststellen. Best wel even spannend, want de subsidiebeschikking die wij een jaar terug kregen had toch een soort voorlopig karakter.

Bij zo'n eindverantwoording moet je naast een formulier alle bonnetjes en betaalbewijzen en een specificatie van het totaal bestede bedrag inleveren. Voor ons bleek dat achteraf heel gemakkelijk. Doordat we gebruik hebben gemaakt van een Totaal-financiering van het NRF, waarbij alle kosten via één Bouwrekening lopen, hebben we alles netjes op een rij. Ik kon alles regelen met een enkel telefoontje naar het NRF. Alle bonnetjes hebben ze daar immers liggen. Samen met de specificatie van onze Totaal-financiering is dat voldoende, en het hele pakketje kon ik dus in één keer doorsturen naar de Rijksdienst voor de Monumentenzorg.

Jos en Lisette van hiernaast kwamen vanochtend langs met een grote bos bloemen. Die waren best wel een beetje verbaasd over de snelheid waarmee alles toch gegaan is. Zij hebben een aantal jaren terug hun monumentale boerderij ook geres-

taureerd. Daarbij kwamen ze naar eigen zeggen om in de papierwinkel. Ordners vol!
En zie er dan nog maar eens wijs uit te worden. Wij kunnen nu dus
zeggen: eind goed, al goed.

Een heel goede tip konden Jos en Lisette ons trouwens wel geven; word meteen lid
van de *Monumentenwacht*. Zij zijn dat al jaren en konden ons vertellen hoe nuttig
dat is. Je pand restaureren is één ding, maar het vervolgens in goede staat houden
is minstens zo belangrijk. Daar doe je het immers allemaal voor.

Jos legde het uit: al dertig jaar is er in elke provincie een *Monumentenwacht*. De
meeste mensen kennen die wel van de inspecties op kerken en andere hoge gebou-
wen, maar lang niet iedereen weet dat ze ook veel woonhuizen en boerderijen in
privé-bezit inspecteren. Als je lid bent van de *Monumentenwacht* kan je zo eens in
de twee jaar een onderhoudsinspectie verwachten.

Nadat er een afspraak is gemaakt komen de monumentenwachters met hun inspec-
tiebus voorrijden, je weet wel, die witte met ladders op het dak. Ze inspecteren het
hele pand. Niet alleen van buiten, maar ook van binnen. Bijvoorbeeld in de hoeken
en gaten op de zolder. Van die plekjes waar je zelf niet elke dag komt.

De buurman gaf aan wat daar nou zo belangrijk aan is: „Ik weet best wat van onze
eigen boerderij en na de restauratie ook van bouwmaterialen enzo. Maar om nou
ook nog aan te geven wanneer er precies iets gebeuren moet, of echt doorhebben
wanneer er iets mis is? Nee, dat lukt mij niet. En dat is precies wat de specialisten
van de *Monumentenwacht* wel kunnen. In hun rapport geven ze precies aan welk
onderhoud er gepleegd moet worden en wat prioriteit heeft. Zo voorkomen ze dat de
staat van een huis steeds slechter wordt. Mijn ervaring is dat je met goed, planmatig
en preventief onderhoud voorkomt dat je later moet restaureren, wat je hoe dan ook
op hogere kosten jaagt.”

En met die wijze woorden van de buurman hebben wij besloten om maar meteen lid
te worden van de provinciale *Monumentenwacht*. Voor Marieke en mij is dit het slot
van een heel proces. Wij kijken in onze monumentale boerderij vrolijk de toekomst
in. Ik hoop dat u dat in uw monument ook doet!

Hans Zondergeld

Colofon

Uitgave van de Vereniging Bewoond Bewaard
Postadres: Herengracht 474, 1017 CA Amsterdam
Telefoon secretariaat: 06-20419231
Postbankrekening: 4258170
www.bewoondbewaard.nl

Bestuur en Redactie:

H. Doeleman, *lid*
E. van Duijnhoven, *penningmeester*
E. Munnig Schmidt, *voorzitter*
E. Rijnders, *secretaris*
D. de Vilder, *lid*